

דמעות בהר הכרמל

חוק יסוד לימוד תורה שהונח השבוע על שולחן הכנסת, אינו אלא ניסיון להעניק משמעות פרלמנטרית למציאות שמיימית • נוסחת הפלאים של קיום עולם התורה בוערת ומרחפת מעל כל ניסוח

לאחר מוסר-מערב ארמיה של אלף גנרלים! עמלי תורה יגיעים! יש לקדם את פניהם... להכין שבילים... לרפד את דרכם של יגע-כוח!...

וכשהונחה אבן הפינה, בין רגבי העפר ולהט היום, נשטפה האדמה בדמעות רותחות. "מין הרב היה שריו בצום ובתענית באותו יום", סיפר לימים הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל, "אחד הבחורים חילק סידורים לכל המשתתפים והתחילו להגיד תהילים. אך מין ה

הרב, שהתייפח בבכיות גדולות, לא הצליח לומר אפילו פסוק אחד. הקהל הקטן ממשיך לומר תהילים והרב מפוני-בו' בוכה ובוכה. ניגש אליו מין החזון איש זצוק"ל ולחש לו: 'תבכה, תבכה, תורה לא בונים עם כסף, רק עם דמעות. רק עם דמעות'.

תחת אדרתו ספוגת העמל של רבינו מין הגר"ד לנדו שליט"א הוקמה הישיבה בזכרון. "מעל כל הפעילות הרוח-שת", מתאר הרב בר עזר, "עמד שם רבי שלום, חדור-מטרה, ונסך אור ומשמעות בפעילות הטכנית המייגעת:

'אל תשכחו רבותי, בראש-חודש אלול יגיעו לכאן לא בחורים - אלא נסיכים של עם ישראל'.

לאורך כל שבועות ההכנה, התהלך רבי שלום עם לפיד-אש של "הישיבה שלנו". החלום והחזון פרנסו את ימיו ולילותיו, והוא היה ממלמל מתוכם את השאיפה להקים את רבי עקיבא איגר של הדור הבא.

רגע השיא התנקז ביום שהוקמה. רבי שלום עדיין בבני-ברק, עוקב מרחוק בלב הומה, ומכין 'שמועס' למעמד הפתיחה הרשמי שבערב. הרב בר-עזר צופה מקרוב בחזון המתקדם. הכרמל הירוק הופך לשחור. שחור של בשורה. של שחר חדש. של הגשמת חלום וורוד.

"באופן טבעי היה מצופה שבחורים יעלו לחדרים, יניחו את המזוודות, ויתאוששו מטלטולי הדרך. להפתעתנו, כל הפקלאות נערכו על הדשא במבואת הכניסה, ובחורים החלו נכנסים בזה אחר זה לבית המדרש, ובבת אחת 'ברען'!! קול התורה נשמע - ריתחא דאורייתא --

"עמדנו מסומרים למקום. מחזה כזה עוד לא ראינו. "ואז הגיע צלצול הטלפון. הרב יונגרמן דרוך. מבקש לדעת כיצד חולפים חבלי-הלידה. סיפרתי לו בהתרגשות על החיזיון: ערמת מזוודות על הדשא. איש לא מתעניין באוכל, בשתייה, במיטה, בחדר, בארון - כולם בבית המדרש!!!" שתיקה קצרה השתררה. לאחריה קול בכי כבוש. ואת השתיקה, ואת הדמעות, ניתן עדיין לחוש בין הקירות הדו-ממים של הישיבה.

5.

חוק יסוד לימוד תורה שהונח השבוע על שולחן הכנסת, יוצר, מטבע הדברים, סנסציה תקשורתית בהולה. החוק שמטרתו להציל עשוק מיד עושקו, מבקש ליצוק אל כלים פרלמנטריים סימטריה פורמלית.

אלא שהסימטריה הזו פותחת פתח לפנקסנות. מעל במות שונות נישאות עיניים דקדניות, מבקשות להבין את ההבדלים בין המגורים והמשרתים.

מציאות של לימוד תורה נוצקת בדם, דמעות ויזע. היא נושאת, מאחורי ניסוחיה הרשמיים, חזונות של דורות שנמ-סכו בזיעת הנפש. בין אם יכירו בה ובין אם לאו, תוסיף לרחף על קיומה לחישה הנצח של מין החזון איש זצוק"ל: 'תבכו, תבכו, תורה לא בונים עם כסף, רק עם דמעות'.

חצר המבנה הישן של ישיבת "כנסת חזקיהו" ששכנה בזכרון יעקב

”כאן, הרי רואים אתם, ההיכל... מכאן ייצאו מדי ערב לאחר מוסר-מערב ארמיה של אלף גנרלים! עמלי תורה יגיעים! יש לקדם את פניהם... להכין שבילים... לרפד את דרכם של יגע-כוח!...”

3.

ארץ ישראל שאחרי החורבן נולדה אל שמועו ודמותו של מין הרב מפוניבו' זצוק"ל, גאון עולם ששלט בכל התורה, איש חזון ומעש שהקים אימפריה בעשר אצבעות ובדמעות חמות. "חושבני שהרב יונגרמן", אומר מקורבו ויד ימינו הרב איתמר בר עזר, "היה בבואה קרובה שלו; שקדן עצום וגאון בתורה, שמסר את נפשו וחייו למען הקהילה והישיבה בזכרון יעקב".

והיה דבר נוסף שמתח דמיון מובהק ביניהם: שניהם דבקו במטרתם ללא התחשבות בהיגיון הקר. מין הרב מפוניבו' זצוק"ל הקים את ישיבתו כשגייסות הנאצים נגעו בשערי ארץ ישראל. ובעוד מסביב ייהום הסער ואווירת מלחמה מקיפה את הארץ, הוסיף לטוות חלומות.

"גם הרב יונגרמן", הוא אומר, "היה מביט בעיני רוחו ורואה רחוב מלא באברכים, בילדים רכים משתובכים. הדמיון המפעים ההוא פרנס את ימיו ולילותיו, והוא השקיע כל דרך שהיא, גם אם נראתה חסרת היגיון, כדי להגשים את החלום".

4.

פוניבו' הוקמה מתוך חזון מרחיק-לכת ודמעות. בתוך הצריף הרעוע של 'הליגמן' נקמה פרוגרמה מוקפדת, שע-ליה הופקד שוסטר, ממיטב אדריכלי הארץ. סיפרו אז שמין הרב זצוק"ל עיין בתוכנית והוסיף עליה שני קווים דקיקים. הוא ביאר במה דברים אמורים:

"כאן, הרי רואים אתם, ההיכל... מכאן ייצאו מדי ערב

1.

"...בשעה 11 בדיוק עלו ובאו האוטובוסים בקדמת הישיבה. מהדלתות פרץ נחיל של תלמידים, חבושים כובע ולבושים חליפה, גוררים מזוודה בידם, וגמרא חבוקה תחת זרועם.

"אנו עומדים שם, ולא מאמינים למראה עינינו. בתוך דקות אחדות, ננטשו כל המזוודות בצדי המסדרון, והב-חורים נכנסו אחד אחד אחרי השני לבית המדרש. דקות אחדות חלפו מהרגע שהגיעו האוטובוסים, ובית המדרש התמלא עד אפס מקום, כשקול התורה מהדהד בחלל בית המדרש, ושמעו הולך למרחוק, משל מדובר באמצע זמן חורף בהיכלה של תורה..."

"...ואז באו להגיד לי, שרבי שלום מחפש אותי בטלפון הציבורי. ניגשתי לטלפון. הרב זצ"ל שואל אותי האם הבחורים הגיעו, והאם הסתדרו. סיפרתי לו דברים כהווייתם, ושבת המדרש מלא מפה לפה, וקול התורה נשמע למרחוק..."

"נוצרה שתיקה בקו. לפתע שמעתי פורץ בבכי. אני זוכר את זה כמו היום. הוא לא יכול היה להמשיך את השיחה. רק בכה ובכה, וניתק את הטלפון. לא יכל להמשיך לדבר".

2.

זכרון יעקב.

רצועת הר שטופת-אור, תלויה בין הכרמל לים. בשנת תרמ"ב גילו אותה עולים מרומניה, ומצאו בה 'אמריקה' של הכרמל. כתבי המייסדים משתפכים בתיאורים על צמיחה ופריחה, מתפייטים על הקרקע הפורייה, הנוף הנשקף לים, ואוויר ההרים הצלול.

'זכרון' זכתה לעדנה. בין הפרדסים ויקבי-היין, קנה הברון רוטשילד שביטה, וקומם צומח מדומם. במימונו ובהכוונתו ניטעו שדרות עצים, נבנו בתים הדורים, ונפרש יופי נדיב במורד ההרים.

ועדיין, התייסרה 'זכרון' בשקט מעיק. שקט שאפשר לשמוע בו את מה שאינו נשמע. בין השבילים הילכו תפי-לות. אפפה מסורת. אבל קול התורה - נעדר.

גם כשצילי גמרא התמזגו בנוף ההרים, היה מי שהע-כיר את האווירה. 'ישיבת 'כנסת חזקיהו', שאיוותה לה מעון ומשכן על כתף הכרמל, גילתה להוותה ש'זכרון' נדיבה לכרמי-יין ופירות רועות. פחות להמולתה של תורה.

לישיבה שהקים וכוון הגאון רבי נח שמעוניבין זצוק"ל, סופק קב חרובים דל, וכשהניגון הישיבתי פלש מעבר לחלו-נות בית המדרש - מיהרה 'זכרון' להגיף את התריסים.

"הישיבה תסתדר", התבטא אז ריש גלותא מין החזון איש זצוק"ל, "אבל ליכי כואב על אנשי המושבה שאינם זוכים לארח מקום תורה..."

הישיבה אכן הסתדרה. כפר חסידים קיבלה את 'כנסת חזקיהו' בזרועות פתוחות. אבל 'זכרון' נותרה שְלווה וחסרת-חיים. אפשר היה לראות את השבת יורדת. אפשר היה לשאוף את ניחוח הקידוש וסעודות השבת. אבל השאון הסואן. הצליל המתוק, המרעיש, מחיה הלבבות והנפשות - דמם.

זו הייתה מושבה עם לב. בלי דופק.

עד לשנת תשכ"ח. מבני ברק של מטה הגיח הגאון רבי שלום מאיר יונגרמן זצוק"ל, וכבש עם צבאו את הר הכרמל.